

روش‌های مقدماتی تحلیل جمعیت

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: مبانی جمعیت‌شناسی

هدف کلی

جمعیت‌شناسی علمی است که به مطالعه حجم، توزیع، ترکیب و پویایی جمعیت می‌پردازد. در پویایی‌شناسی جمعیت، به مطالعه وقایعی پرداخته می‌شود که ثبات یا تغییر در سرعت وقوع آنها در طول زمان، به ثبات یا تغییر در حجم، توزیع یا ترکیب جمعیت منجر می‌شود. این درس در حوزه پویایی‌شناسی جمعیت است و هدف از آن آرایه روش‌هایی برای تحلیل محض تعیین‌کننده‌های تغییرات جمعیت (باروری، مرگ‌ومیر و مهاجرت)، به‌منظور افزایش توانایی دانشجویان در تعیین و محاسبه شاخص‌های مربوط به این پدیده‌ها می‌باشد. علاوه بر این، دانشجو با جدول عمر و سنجه‌های تشکیل‌دهنده آن، روش‌های تحلیل ازدواج و زناشویی، مدل‌های جمعیتی و در نهایت، روش‌های پیش‌بینی جمعیت آشنا می‌شود.

سرفصل‌های درس

جلسه اول: ملاحظات مقدماتی: طرح درس، معرفی منابع، توضیح چگونگی ارزیابی پایان ترم، و کلیاتی درباره برخی اصول جمعیت‌شناختی، آشنایی با مفاهیم میزان، احتمال، نسبت، سنجه، شاخص، سهم.

جلسه دوم: میزان‌های جمعیتی، مطالعه‌ی طولی، مطالعه‌ی مقطعی، دیاگرام لگزیس، میزان احتمالی، میزان مرکزی، معایب و محاسن میزان‌های احتمالی و مرکزی، انواع اصلی میزان‌های مرکزی، پرسش و تمرین.

جلسه سوم: تحلیل مرگ‌ومیر: مفاهیم اساسی، شاخص‌ها و آمارهای مرگ‌ومیر، میزان‌های مرگ‌ومیر شامل میزان خام مرگ‌ومیر (C.D.R)، میزان مرگ‌ومیر ویژه سن (ASMR)، میزان‌های مرگ‌ومیر نوزادان (N.M.R)، میزان مرگ‌ومیر اطفال (I.M.R)، تعدیل میزان مرگ‌ومیر اطفال، میزان مرگ‌ومیر کودکان (C.M.R)، پرسش و تمرین.

جلسه چهارم: ادامه تحلیل مرگ‌ومیر: رابطه میزان خام با میزان‌های مرگ‌ومیر ویژه سن، مقایسه‌ی تجربیات مرگ‌ومیر، میزان‌های ویژه مرگ‌ومیر بر حسب علت، پرسش و تمرین.

جلسه پنجم: جدول عمر: کلیات، انواع جدول‌های عمر، تابع‌های جدول عمر، روابط موجود بین ستون‌های جدول عمر، پرسش و تمرین.

جلسه ششم: ادامه جدول عمر: کاربردهای جدول عمر، روش محاسبه امید زندگی، آشنایی با جدول‌های عمر مدل سازمان ملل (۱۹۵۵) و کول و دمنی (۱۹۶۶)، پرسش و تمرین.

جلسه هفتم: تحلیل زادولد و باروری: مفاهیم اساسی، اشاره‌ای به آمارها و شاخص‌ها، سنجه‌های باروری شامل میزان خام مولد (C.B.R)، میزان باروری عمومی (G.F.R)، میزان باروری ویژه سن (A.S.F.R)، میزان باروری کل (T.F.R)، میزان اصلاح‌شده سنی - جنسی مولد (SAABR)، پرسش و تمرین.

جلسه هشتم: ادامه تحلیل زادولد و باروری: رابطه‌ی میزان خام موالید با میزان‌های باروری ویژه سن و میزان باروری عمومی، تحلیل دوره و کوهورت باروری، معایب و محاسن رویکردهای دوره وکوهورت، پرسش و تمرین.

جلسه نهم: ادامه تحلیل زادولد و باروری: تجدید نسل، میزان‌های تجدید نسل خالص (N.R.R) و ناخالص (G.R.R)، رابطه بین میزان‌های تجدید نسل، رابطه بین نرخ رشد جمعیت و میزان‌های تجدید نسل در جمعیت ثابت، پرسش و تمرین

جلسه دهم: ادامه تحلیل زادوولد و باروری: میزان‌های باروری نکاحی (M.F.R)، میزان استاندارد شده عمومی باروری نکاحی، باروری نکاحی بر حسب سال‌های ازدواج، میزان‌های باروری بر حسب مرتبه ولادت، پرسش و تمرین.

جلسه یازدهم: تحلیل ازدواج: مفاهیم اساسی، فرآیند ازدواج، میزان‌های ازدواج: میزان خام ازدواج (C.M.R)، میزان عمومی ازدواج (G.M.R)، میزان ازدواج ویژه سن (A.S.M.R)، میزان‌های ازدواج بار اول و ازدواج مجدد، پرسش و تمرین.

جلسه دوازدهم: ادامه تحلیل ازدواج: جدول زناشویی، تحلیل ازدواج با استفاده از داده‌های وضعیت جاری، طلاق، سنجه‌های طلاق: میزان کل طلاق (T.D.R)، میزان خالص طلاق (N.D.R)، طول متوسط ازدواج‌های منجر به طلاق، پرسش و تمرین

جلسه سیزدهم: تحلیل مهاجرت: مفاهیم اساسی، مشکلات تحلیل مهاجرت، انواع مهاجرت، جریان مهاجرتی، مهاجرت خالص و ناخالص، داده‌های تحلیل مهاجرت.

جلسه چهاردهم: ادامه تحلیل مهاجرت: میزان‌های مهاجرت: میزان مهاجرت کل (M.R.T) یا میزان مهاجرت ناخالص (G.M.R)، میزان برون‌کوچی (E.R)، میزان درون‌کوچی (I.R)، میزان مهاجرت خالص (N.M.R)، مهاجرت‌پذیری و مهاجرت‌فرستی، مانده مهاجرتی یا خالص مهاجرت، پرسش و تمرین.

جلسه پانزدهم: معرفی پیش‌بینی جمعیت: مفهوم‌شناسی پیش‌بینی جمعیت، ضرورت پیش‌بینی‌های جمعیت، رویکردهای مرتبط با پیش‌بینی جمعیت، روش‌های پیش‌بینی جمعیت: روش ریاضی، روش ترکیبی، مقایسه روش‌های ریاضی و ترکیبی پیش‌بینی جمعیت، پرسش و تمرین.

جلسه شانزدهم: مدل‌های ساختار جمعیت: ساختار سنی و جنسی، تعیین‌کننده‌های جمعیت‌شناختی شکل هرم سنی - جنسی جمعیت، ساختار سنی - جنسی به عنوان یک سابقه تاریخی - جمعیت‌های ثابت و متوقف، باروری، مرگ‌ومیر و ساختار سنی در جمعیت‌های ثابت

منابع

منابع اصلی

سرای، حسن (۱۳۸۳). روش‌های مقدماتی تحلیل جمعیت با تأکید بر باروری و مرگ‌ومیر، چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

حسینی، حاتم (۱۳۹۰). روش‌های جمعیت‌شناختی: تمرین‌هایی در جمعیت‌شناسی تحلیلی و کاربردی، همدان: انتشارات دانشگاه بوعلی سینا.

منابع جانبی

زنجان، حبیب‌الله (۱۳۸۳). تحلیل جمعیت‌شناختی - چاپ چهارم - تهران: انتشارات سمت.

زنجان، حبیب‌الله (۱۳۸۰). مهاجرت - تهران: انتشارات سمت.

نیول، کالین (۱۳۸۲). روش‌ها و مدل‌ها در جمعیت‌شناسی، ترجمه عبدالرضا رجائی‌فرد، شیراز: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شیراز.

پولارد، ا. اچ، فرحت یوسف و جی. ان پولارد (۱۳۷۲). روش‌های تحلیل جمعیت، ترجمه هما آقا و همکاران، شیراز: مرکز جمعیت‌شناسی دانشگاه شیراز.

وانش، گیلان. جی و مارک. گ ترموت (۱۳۸۳). مقدمه‌ای بر اصول و روش‌های تحلیل جمعیت‌شناختی، ترجمه حاتم حسینی و غلامرضا کهنسالی، همدان: انتشارات دانشگاه بوعلی سینا.

سرینی واسان، کی (۱۳۸۴). فنون اساسی تحلیل و کاربرد جمعیت‌شناسی، ترجمه محمدمبین کنعانی، مازندران: انتشارات دانشگاه مازندران.

کلاتتری، صمد (۱۳۷۵). روش‌های مقدماتی تحلیل جمعیت، اصفهان: انتشارات مانی.

آریاگا، ادوارد (۱۹۹۴). روش‌های تحلیل جمعیت، ترجمه فاروق امین‌مظفری (۱۳۷۸). تبریز: انتشارات احرار.

پرسا، رولان (۱۳۷۴). آنالیز جمعیت‌شناختی، ترجمه خسرو اسدی، تهران: انتشارات سمت.

پرسا، رولان (۱۳۷۱). جمعیت‌شناسی آماری، ترجمه سیدمحمد سیدمیرزایی، تهران: انتشارات آستان قدس رضوی.

کاظمی‌پور، شهلا (۱۳۷۲). روش‌های مقدماتی تحلیل جمعیت، چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.

استوور، جان و شارون کرمایر (۱۳۸۴). DemProj: نرم‌افزار پیش‌بینی جمعیت، ترجمه حاتم حسینی، تهران: انتشارات مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه.

روسل، لوئی و لئون گانی (۱۳۷۴). جمعیت‌شناسی تحلیلی: تمرین‌ها و مسایل، ترجمه صمد کلاتتری، اصفهان: انتشارات مانی.

هایند، آندرو (۱۳۸۵). روش‌های جمعیت‌شناختی، ترجمه حاتم حسینی، غلامرضا کهنسالی، تهران: انتشارات مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه.

Pressat, Roland. (۱۹۷۲). Demographic Analysis, Translated by Judah Matras, Chicago and New York, Aldine. Atherton.

Bhende, Asha A. and Tara kanitkar. (۱۹۹۴). Principles of Population Studies, Sixth Revised Edition, Himalaya Publishing House.

B. Benjamin B.Sc. (۱۹۶۹). Demographic Analysis, London, George Allen and Unwin LTD.

Misra, Bhaskar D. (۱۹۸۱). An introduction to the Study of Population, South Asian Publishers.